

(The National Interest, June 18, 2012)

Кина, Турска, Русија, Индија, Бразил — велике силе од старине спремају повратак на светску сцену

Ових дана с много говори о колапсу Вестфалског система суверених националних држава, система који је препознао светост граница и учврстио да се оно што државе чине у оквиру властитих граница тиче само њих. Тврди се да је овај историјски систем нарушен западним интервенцијама којима је срушен Слободан Милошевић и омогућено стварање најпре Босне, а затим и Косова, као и свргнуће Садама Хусеина, а мање од деценије касније, и Моамера Гадафија. Неки сматрају да је дестабилизацији овог система допринело и стварање нових држава и државчица, на Кавказу или Јужном Судану. Али за интервенционисте из обе подврсте - неоконзервативне и либералне - такви догађаји уопште нису нешто лоше.

Међутим, као и у многим другим таквим ситуацијама, стварност је далеко компликованија. Најпре, промена режима тешко да је отпочела са Милошевићем или Садамом; шта су свргнућа двојице Наполеона у 1815. и 1870. [1] године ако не промене режима? Оба светска рата такође су донели промену режима, као и стварање нових држава.

С друге стране, постоји један развој догађаја који подсећа на доба када је Вестфалски

уговор први пут ступио на снагу 1648, а који је привукао много мање пажње, а то је све већи тријумфализам неколико царстава у покушају (*empires manqué*). У источној Азији, Кина све више показује своје политичке, економске и војне мишиће као доминантна сила према којој друге земље морају да се простру на колена и испоље своју потчињеност. На Блиском истоку и у Централној Азији, Турска користи своје новостечене економске и политичко умеће да прошири утицај на државе које су некада чиниле Отоманско царство. И Русија се ослања на моћ и утицај који проистиче из њених енергетских ресурса како би водила нео-царистичку политику у Европи и у удаљеним регионима старог Руског царства. Не треба previdети ни утицај Индије у Јужној Азији, чија привреда превазилази патуљасте суседе и где су Могули некада били доминантна сила, као ни Бразил као наследника ауторитета Португалског царства у Африци, потпомогнут растућим привредним утицајем земље.

Царски легати ових држава подстичу њихове нације да траже већу улогу, не само у својим регионима, већ и на светској сцени. Приликом посете овим земљама или у сусрету са њиховим елитама, све се више има осећај да се оне враћају својим традиционалним улогама великих сила. Та динамика коју чак ни тренутна економска криза не може да потисне, навела је ове државе да се удруже и заједно затраже већу улогу у Г-20, Уједињеним нацијама и другим међународним институцијама. Такође је подстакла значајан степен њихове међусобне сарадње.

Постоје наравно међусобна ривалства и трвења између ових пет држава. Турска и Русија се надмећу за утицај у централној Азији и на Кавказу. Русија се и даље плаши кинеског задирања у Сибир. Индија и Кина се опрезно гледају преко заједничке границе, такмиче се за утицај у Мјанмару и имају конфликтне односе по питању Пакистана. Бразил и Кина се надмећу за утицај у Африци.

Међутим, сви сматрају да Сједињене Државе, а још више Европа, више не треба да монополизују доношење одлука у име међународне заједнице. Послератно уређење света се обацује као антидатирано, и не прихвата се аутоматски америчко вођство по сваком питању. Важно је напоменути да је једино Турска у тој петорци допринела Међународним безбедносним снагама за подршку (International Security Assistance Force, ISAF) у Авганистану, а да ниједна од њих пет није допринела коалиционим снагама у Ираку. Такође, само је Турска икако учествовала у либијској операцији, а њен примарни допринос, са потпуним недостатком ентузијазма, био је да се одрекне блокирања осталих чланица НАТО у припремама офанзиве против Гадафија.

Нема индикација да империјални осећај царства, и пратећих права на располагање,

опада у било којој од ових пет земаља. Напротив, изгледа да из године у годину бива све јачи. Креаторима политике Вашингтона, тренутно опседнутим Ираном као још једним наследником империје, би добро дошло да препознају да у овим државама постоји и нешто више од импресивног економског раста, ширења војног и политичког утицаја. Американци су познати по недостатку историјске сензибилности. Биће им потребна сва сензибилност коју имају на располагању да би се успешно носили са државама чије је полагање права на већу улогу на светској сцени мотивисано колико старом славом толико и садашњим успехом.

Дов Закајм (Dov Zakheim) је служио као Подсекретар за одбрану (контролор) и главни финансијски директор америчког министарства одбране од 2001-2004, и као заменик подсекретара за одбрану (планирање и ресурси) од 1985-1987. Именован је 2004. за координатора за цивилну обнову у Авганистану. Члан је Саветодавног већа *The National Interes*

t

-a.

[1] Наполеон I Бонапарта (фр. *Napoléon Bonaparte*, 1769-1821) је био генерал у Француској револуцији и први конзул Француске Републике од 1799-1804. и цар Француске и краљ Италије од 1804-1814. и на кратко од 20.3.-22.6.1815. када је свргнут након пораза код Ватерлоа; Наполеон III Бонапарта (фр. *Charles Louis Napoleon Bonaparte*

, 1808-1873.) је сестрић Наполеона I. Након победе револуције 1848. вратио се из изгнанства у Француску и био изабран за председника Друге француске републике 1848-1852, а 1852. прогласио се царем Другог француског царства. Свргнут с трона након пораза у француско-пруском рату 1870. након чега је у Паризу проглашена Трећа република, прим.прев.